

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Clavdii Espencei Theologi Parisiensis De Evcharistia, Eivsque Adoratione, Libri Qvinque

Esponce, Claude d'

Parisiis, 1573

Cap. XI. Rustica & Anabaptistica.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30397

Miraculum cœlestia subducant, & iidem præsentissimã, vt ita loquar,
Eucharistia Christi in his sacris præsentiam fortiter asserant, an con-
maximum. tinuò nõ sibi scribunt, quasi Christo nihil opus sit in al-
Chryso. li. 3. taribus præsentem, vt ad quem in cœlis præsentem nos a-
de sacerdot. mandent? Absit sed potius cum patribus, adeoque cum
hesych. Len. omni retrò Ecclesia miraculũ hoc, quò Dominus simul
 22. Tho. in
officio. (quod aiunt) & semel cum Patre sursum sedet, eòq; tem-
 poris articulo nobis adest & præsens est. Hoc inquam,
 miraculum ab eo factorum maximum & adorant, & ei
 cedunt atque imputant.

Rustica, & Anabaptistica.

CAPVT XI.

 Eliqua est fax rustica, & Anabaptista, om-
 nium errorum & hæreseon veterum ac re-
 centium quædam quasi sentina. Vtrãque sa-
 nè quid de tã Augusto, hoc est, huiusmodi
 sectis infaustis dissimilimo sacramento sen-
 serit, non magnopere curandum erat, nisi ccepto semel
 argumento respondendum esset, & finis tandem aliquis
 imponendus. Tumultuantes ergo rustici circiter annum
Petrus Gno Domini 1525. & se Iesum Christum confiteri excusantes,
dalius li. 3. & rescribentes, à principibus Germaniæ tam Catholicis,
 quàm iam tũ sectariis, qui & post Protestantes dicti sunt,
 in ipso procinctu, hoc inter alia responsum audierunt,
 Cum vos ex deliberata nequitia, ac seductoria falsi Euã-
 gelij vestri doctrina multipliciter contra redemptorem
 nostrum Iesum Christum cædibus, incendiis, variisque
Venerabile in Deum impietatibus, presertim in venerabile sacramen-
Sacramentũ. tum, & aliis blasphemis vos contaminetis; Nos, quibus
 à Deo gladius commissus est, hic congregati sumus ad
 vos puniendos, vt Dei blasphematores, &c. Bello igitur
Thomas confecto Thomas Muncerus an Montzerus nihil refert,
Muncerus. falsus eorum propheta, & præcipuus capitaneus, captus
 & quæstioni subiectus, initio confitetur sanctum & vene-
 rabile sacramentum, quod vocant *altaris*, externè non a-
Adoratio dorandum, nisi *Spiritu*: id verò vniuscuiusque voluntati
libera. liberum esse. Se id à meridie ægrotis porrexisse, & nocte

etiam intēpeſta, vinis vniuſcuiuſque ratione habita. Hæc ille, hanc externæ adorationis libertatem à Luthero familiari quondam ſuo fortè mutuatus. Nec plura de his ſuper hoc historia Guodaliano, anno 1570. emiſſa, niſi quod altarium, templorum, monaſteriorū ab eis ſubruorum non eſt numerus. Quo tamen in tumultu nullam eis à Ruſticis factum eſſe iniuriā ſcripſit poſt Lutherus, niſi hanc vnicam, quod remaſerunt adhuc lapides ibi aliqui & veſtigia, &c. Captus quoque aliquantò poſt, anno nimirum 1536. bello monaſterienſi Kuipperdolingus Anapiſtarum, vt ambiebat, Rex, De ſacramento Synæxos inter cætera ad hunc modum dixit, Quāquam Zuinglij ſententiam ea in re diu ſit amplexus, aliud tamē ſibi reuelatum eſſe iam nunc ac antea ſenſerit: nimirum quod pōdus Cœnæ verbis detrahi nec poſſit, nec debeat, id quod fiat, ſi non perinde atque ſonant: Hoc eſt corpus meum, Hic eſt calix ſanguinis mei, abſque tropo accipiantur. Ea tamē in re à Lutæranis ſe diſſentire, quod Iudæam quoque corpus Chriſti manducaſſe, & ſanguinem bibiſſe aſſerant. Ergo, inquit Corninus cum eo colator, & hitorix auctor, Chriſti opera non prius vini, & efficaciam habebunt, quā fides noſtra huc accedat? an non ſacramenta vim non à noſtra vel credulitate vel incredulitate, ſed ex Chriſti verbis ac institutione pendent? Fidem quidē hīc requiri & adēſſe debere fatemur, Deum tamen idcirco, ſi non adſit fides, mendacij non arguendum, vt cuius fidem nec Iudæorum incredulitas irritam facere potuerit. Sol in quem vſum creatus eſt? an nō vt luceat, & diei præſit? Iam ſi nos vel lolio victitemus vel cæci omaino ſimns, ergōne ſolē quoq; amittere ſplēdorē ſuum portebit? Ea eſt ſacramentorū ratio. Hic protinus rex, vt per me vobis liberū eſt hoc vel illud ſentire, ita patiamini meo me hīc ſenſu abūdare. In altera idem diſputatione ſui ſimilis, In pane quidem Chriſti corpus, in vino ſumi ſanguinem conſeſſus eſt, cum tamen panem incredulo nihil præterquam panem, & vinum nihil præterquam vinum eſſe. Hīc nihil ſuper adoratione. Sed formam verborū Cœnæ ſecutus ad literam ſine tropo, mirum ni & rerum hīc præſentiam, & cum hac

*Anton. Corninus.
Kuipperdolingus.*

*Cœnæ verba, vt ſonāt
abſque tropo.*

Iudas.

Sacramentorum vim vident?

*Rom. 3.
Solis ſimile.*

adorationem rogatus agnouisset, In colloquio in Louf-
Ioan. Gu- fen oppido episcopali antè habito anno 1530. Sic loqui
stius de ca- tur Anabaptista, Quæ lego, Spiritus sanctus explanat,
tabaptistis. nec ullam ambiguitatem relinquit tã de baptismo, quàm
Lib. 2. de cœna Dominica, de quâ vos (Lutherani) nescio quid
 certaminis iniustis, congladiantes de lana caprina, ex pa-
 ne diuinum numen facientes. Et nullus contentionis est
 finis. Docuistis panem esse, & manere panem, iam Chri-
 stum ipsum ex pane illo constituere vultis. Orthodoxus
 (hoc est, hoc certè loco, Lutheranus) de cœna Domini
 prodidisti animum tuum, imò præceptorum tuorum do-
 ctinam erroneam. Nos non solum panem in cœna Do-
 mini habemus, sed etiã ipsum Christum. Nec loquimur
Concomitã- vt tu tuique similes. Obsecro vos ne ita contemptim, &
ti. sine scripturis de sacrosancta mysterio loquamini, De
 quo summo cum honore, dignitate, timore, gratiarum a-
 ctione sermo habendus: Contemnitur id à vobis, & des-
 picatissimũ habetur, quod ex multis noui. Dominus spi-
 ritum meliorem concedat, & intelligentiorem, quo id
 rectè perpendatis, & simplicioribus purius rectiusq; pro-
 ponatis. Ea mysteria nunc relinquamus. Hæc ibi. Mal-
 lem, quisquis fuit, sententiam tum suam, tum alienam fu-
 sus exposuisset. Nam de adoratione tãtundem quod su-
 præ, hoc est, prepomodum nihil. At inter XXI. articulos
Ioan. Co- Anabaptistarum monasteriensium, sic habuit tertius, Ma-
chlæus. gnum Balaam supra sacerdotis manus & caput, ac alibi
 non inspicere, A deo panem mysticum non habebãt pro
 Christi corpore, nec venerabãtur, vt nec inspicerent qui-
Lib. 4. ca. 2. dem. Hic pro confutatione succurrant, quæ ex veteribus
 Iudæis contra modernos diximus de frumento in capiti-
 bus montium ex Dauidis versiculo, hoc est, de Euchari-
 stia in sacris ad cultum eleuatione. Nec enim dubium
Contra ca- Anabaptistas hinc eò spectasse. Proinde primus hic fuit
tharinum. eorundem articulus, Maiorem Ecclesiam, & omnia quæ
 cultus diuinus dicuntur, deuitare, Scilicet vt hoc ita in
 templis publicis impedito, omnis generis hæreses in pri-
 uatis angulis disseminarentur. Et hæc quoque à Luthero
Contra sta- doctrinã didicerant, ante aliquot iã annos scribẽte, Tem-
plũ Ecclesia. pla & monasteria, cū omnibus quæ in eis fiũt, meras esse

laruas, & Antichristi facies, bullis & indulgentiis editis, omnibus qui ad hoc conarētur, & in hoc exponerēt corpus, facultates, & honorē vt deualtarētur Episcopatus, & Episcoporum regimen aboleretur. Sic fore dilectos Dei filios, & veros Christianos. Huiusmodi nidos gliiriū (sic vocat Monasteria) dignos esse qui sic ædificarentur & cōseruarentur, vt nō remaneret lapis super lapidē. Et alibi, Multò satius esset talia monasteria funditus eueri, quàm miseros homines sic scādalisari, &c. Reformationē Anabaptistica deteriorē, Tempia & huiusmodi loca nō deuītare modò, sed & subruere. Quod ab vtrisque sectariis sæpe factū nimium meminisse necesse est. Redeo ad Monasterienses, Quorū cœnā huiusmodi fuisse ferūt, Propheeta nouus tuba cecinit per omnes vias, & edixit vt ad tēpli primarij vestibulū armati cōueniant, nam ab vrbe profugandū esse hostem. Cū eò ventum est, cœnā reperiunt paratam, iussi discubunt ad millia quatuor: deinde cœnāt etiā ij qui intereā fuerant in excubiis, circiter mille. Rex (ex sartore Ioānes Leidēsis) & Regina (ex tribus vxoribus vna) cū suis domesticis ministrat: Sumpto cibo, iamque ferè peracta cœna, Rex ipse panem azymū singulis porrigit, his verbis, Accipite, comedite, annūciate mortē Domini. Et pauculis interiectis. Postea Rex & Regina cœnant cū reliquis ministris. Inter cœnandum Rex consurgit, ait sibi quidpiam esse negotij, quod Pater mādarit. Fortē captus erat miles quidā, hunc proditiōnis, vt alterum Iudam Rex insimulat, & decollat ipse: post redit ad cœnam, & facinus illud suum facere commemorat.

Hæc tū fuit Anabaptistica, vel potius diabolica cœna, vt meritò de hac post poëtā dicas, *Hic furor, hic rabies, hic sunt tua crimina, sathan.* Vt enim omittam omiſsa præcipua cœnæ Dominicæ verba, hoc est, formam huius sacramenti consecratoriā, habes ministrum non modò parum putū laicum (cuiusmodi bona ex parte sunt ministri extraordinarij) Regē scilicet gētilitio more atq; sacerdotē sed etiā carnificem, & inter execrāda sua sacra parricidam. Nimirū qui paucis anteā diebus Kuitperdollingū suum ex propheta, imò & non ita dudū consule, tradito ei gladio carnificē cōstituerat. Sic visum Deo, vt qui sum

*Contra ducē
Georgium.*

In Postilla

Domestica.

Dominica.

4. aduentus.

Cœna Ana-

baptistica.

Henric.

Bullinger.

lib. 2. ca. 10

Sleidan.

lib. 10.

Anno. 1534.

Ioannes

Leidensis

rex ex sar-

tore.

Lucan. li. 7

Sic Suidas

in vocula,

σνευθ. Sa-

cerdos habi-

tum carni-

ficis supsit,

vestitū ho-

minisimo

in miserru-

mum mu-

tato.

Carnifex

ex consule

& propheta.

et.

Origen.
Gen. 40.
Matt. 14.
Marc. 6.
Ambr.
Luc. 13.
Cyrril.
Theophila.
Lyr.
Eraf.

Val. Maxi.
de crudelitate,
Et nota
brusoria.
Linus li. 39
Cicero
Plutarch.
In catone et
Quintio.

Lambert.
hortensius.

Missus Anabaptici.

mum autè magistratum gesserat, Consul, tunc infimum locum obtineret. carnifex. Sic, veteres obseruarunt impiissimos illos Reges natalitia sua conuiuia, Pharaonè pisto-
 ris sui patibulari suspèdio, Herodem sanctissimi prophetae decollati sanguine cruentasse. Sic Iudas prodicionem
 Dominici sanguinis inter sacrificia positus cogitauit. Sic Pilatus Galilæorum aliquot seditiosorum Cæsarem dominum agno-
 scere recusantiū, & præter victimas à Mose statutas, alias pro salute Romani Imperij prohibentium,
 superueniens eorum sacrificiis sanguinem hominū cum sanguine pecudum, quas ritu Iudaico immolabant, nouo
 horrendoque exemplo miscuit. Sic L. Iun. Damasippi prætoris Romæ Mariani iussu principum ciuitatis Syllanas
 partes secutorum capita hostiarum capitibus permista sunt. Sic L. Flaminius Cōsul in prouincia Gallia ad
 scorti multum & spectaculum, negantis se uidisse quen-
 quā securi ferientem, & peruelle id uidere, vnum ex dam-
 natis extrahi iussum in cōuiuio securi sua manu occidit,
 & vt quidam referunt, nobili cuidam Gallo Boio trans-
 fugæ, stricto gladio, qui supra caput primum pende-
 bat, loquenti adhuc caput primum percussit, fugienti deinde,
 fidemque Pop. Romani, & eorum qui aderant ac epula-
 bantur, imploranti, latus transfodit. Facinus atrox, vt cū-
 que referatur, & ab aliis aliter, inter epulas & pocula, vbi
 diis dapes libire, & hominibus bene precari mos esset,
 humanā victimā mactasse, cruore mensam respersisse, &
 hominis sanguine lusisse, Ob id meritò è Senatu à Carone
 Cæsore submotū. Sed externorum exemplorum plus
 satis. Ad Anabaptistas redeo, qui cum semel à nobis dis-
 cessissent, cum nostra sacrificia incruenta sint, eorum o-
 portuit esse crueta. Quanquam sunt, qui hoc omisso ho-
 micidio, & muliebri ministerio, aliter renarrent, Cœnam
 iussu prophetæ indictam, ad hanc conuenisse promiscuè
 omnes, citra ætatis aut sexus discrimen. Censā, ibi capita
 quatuor aut quinque millia, Accumbentibus triplicem
 missum appositum, carnes fumo duratas, deinde recentes
 postremò assas. Potum Cerenisiam, mensæ inseruisse Re-
 gem & Reginam, cum numerosa satellitum, ministrorū,
 pedissequarū, & ancillarū multitudine. Sublatā mensā, Re-

gē in folio suo tunica holoserica, qua ad ministrandū erat expeditior, sublimen confedisse, populo partes panis triticei distribuisse, Identidē hęc verba iterantem, Accipite, & Annunciate mortem Domini. Et, Accipite, & diuidite inter vos. Inde alios aliis diuisisse, cum exhortatione ad cōcordiam & mutuam charitatem. In diuersum locum post hęc duos regis digressos ministros, vinum fudisse, inculcantes identidē verba mystica, quę in Euangelio leguntur, cū mutua inter hęc exhortatione, vt vinū ex multis acinis & vis exprimitur, & è multis grauis panis conficitur, ita nos multi vnū corpus sumus, & animus vnus. Cœnā sublatā, carnē Deo decantasse, Gloria in altissimis Deo. Postremos omnium Regem, Reginam, ministros, & eos qui è stationibus diuturnis acciti venerāt, ad cœnam se composuisse. Defunctum Regni Cœnæ mysterio, rogasse vniuersam concionem, num omnes ad exequendam diuinam voluntatem, hoc est, ad patiendum moriendūque profide, propenso animo paratōque essent, Acclamatum vno ore ab omnibus esse, & cæt. Quid hīc nos vicissim, Christiane lector, acclamamus, nisi pœticum illud, *Sunt bona, sunt quaedam mediocria, sunt mala plura?* Audi enim Cœnæ & ad concordiam charitatemque exhortationis præclaros fructus, præter præscriptam bonorum communionem, polygamiam permisissam, agamiam post Amstelredami præter effœtas & immaturas, prohibitam, Oppidanos templa & fana Diuorum demoliri, quę peculiari nomine ipsi forum Baalis, & Romanarum nundinationū appellare tēporia. In Phrisia ad Bosuerdā monasterio inuali, pulsus monachis, omnia interiora vastarunt contēpro magistratu, quantum rerum fuit, suæ ditionis fecerunt. A Edis sacræ omnia demeliti, Eucharistiam pedibus humi, ignominiosè elisam proculcare, addere, En Deum impiorum: multas id genus blasphemias eblatantes, sacra omnia prophanarunt. Amstelredami ab iisdem tumultuatū, coniuratū antè à quatuordecim in solenni lustratione, de pōparum fecrulo, in quo panis mysticus corporis dominici circūferebatur, de pōte in subiectū flumē vnā cū gestatoribus deiciēdo, pro dita reiudicio, apprehensi coniurati, supplicium dederūt.

*Cōtra illud
vt sumant.
Et dent cæ-
teris.*

*Anapti-
cæ cœnæ fru-
ctus.*

*Euchari-
stia calca-
ta.*

H. B. lib. Sed non vnum fuit huius Hydræ caput. Qui eos in clas-
2. cap. 5. ses distribuerunt, nouo loco ponunt liberos Anabapti-
Anabapti- stas, docentes sacramenta fidelibus esse superuacanea, non
ste liberi. vtilia, neque necessaria, ideoque pios ipsis non opus ha-
Sacramenta bere, vt quibus ea nihil conferre possint, quod non antè
an libera, ipsi in spiritu & fide habeant. Sed cum sacramenta à Deo
nec necessa- sint instituta, sic de his loqui & cogitare, blasphemia est,
ria. quasi res superfluas instituerit, nec externa signa propter
Rom. 4. interna dona superfluunt. Abraham prius fide iustificatus,
Act. 8. iustitiæ deinde suæ signaculum accepit Circumcisionem, neque
10. superfluè, neque inutiliter. Philippus diaconus Eunuchum iam
 fidelem, Petrus Apostolus Cornelium virum iam religiosum, & Dei timentem, orationibus,
 elemosynis & ieiuniis vacantem, baptizarunt, non frustra, nec
 absque fructu & augmento diuinæ gratiæ. Apostoli veram fidem
 habuerant, & Christi carnem spiritualiter manducarant, sanguinem
 biberant, externam nihilominus Domini cœnâ sumpserunt, ac se
 ipsos prius probauerunt, cum ea probatio non fiat sine fide ac
 spiritu, probati tamen de pane illo edunt, & de calice bibunt,
 iuxta Pauli præscriptum, vtique non sine fructu, vt Dei gratia,
 salus nostra sacramentis non sit alligata, sic vt absque illis seruari
 non possimus, cum scilicet propter inuitabilem necessitatem habere
 nequimus, eo tamen loco in Ecclesia manere debet, quo à Domino
 constituta sunt, & si ea habere possumus, non omittenda. Quare
 verus Ecclesia hos recentiores falso *Liberos* in veteribus
Messaliani Messalianis, suo antè loco non omissis, repudiavit, Idem
lib. 4. c. 15. nimirum docentibus, hoc est, his qui Christi corpus intus
 spiritualiter sumpserunt, cœnam Dominicam inutilem esse. At
 horum aliqui non aliter de Eucharistico pane, quam de quotidiano
 & vulgari loquuntur, quasi nihil aliud aut amplius sit quam
 nudum fraternitatis signum, non etiã vera Christi corporis &
 sanguinis communio. Verum in sacramentis non signa tantum,
 sed res quoque signatæ considerandæ sunt, vt elementa hæc
 panis & vini in negotio cœnæ Domini non iudicare debeantur
 vulgaria, quibus ad vulgarem corporis alimoniam vescamur,
 sed spiritualia. Panem vtique sanctum vitæ æternæ, & calicem

Canon.

salutis perpetuæ, ut habet Canon. Domini utiq; instituto verbóque sanctificata, & à vulgari usu ad spiritualem segregata, ut alium finem & usum habeant, quàm carnis alimoniam, nam spiritualem cibum potúmque vitæ æternæ nobis repræsentant. Porro Anabaptistæ in libro, quæ *H. B. lib. 6. cap. 8.* Adhortationem nominans, grauius conqueruntur, contentionem inuilem, & logomachiam excitatam esse de sensu verborum, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus: quasi potius hæc mouenda non fuerint, nec disputandum quid panis aut vinum sit, fiatve, sed quare illis uti debeamus. Sed si fidelis nescire debet qualis ei cibus in cœna Domini proponitur, quomodo eum diiudicare, discernere, sumere poterit? Sed hac aiunt ratione excitata esse dissidia, ex cœna Dominica, caninum (quod horrendum dictum est) conuiuium esse factum. Docendus est populus qualem cibum Dominus in cœna discipulis proposuerit, & fidelibus proponat Ecclesia, ut omnes intelligant spiritualem esse, verè panem filiorum, peccatorum quidem, sed pœnitentium, & respiscere proponentium, & ideo nec canum, nec porcorum. Nec verò vel Anabaptistæ soli sunt homines, vel qui Anabaptistæ non sunt, canes statim aut porci sunt. Quin etiam ipsi in cœna Domini verbis aliquid peculiare habuerunt, & præter communem, Lutheranã, Zuinglianam, quartam interpretationem proposuerunt, Dominum neque mutasse panem in corpus suum, neque id in pane inclusisse, nihil scilicet cum ceteris hominibus commune habere volentes, sed omnibus in rebus singulare aliquid, & ab aliis separatum. Dicunt enim verba illa figurata esse, nec naturaliter & propriè de pane intelligenda, sed de naturali Christi corpore, quod mensæ assidebat, & panem distribuerebat, quod pro nobis traditum est, non autem panis. Sed num Apostoli ignorabant hoc quod habebat Christus in mensa corpus accumbens, ipsius esse corpus? Quid igitur opus erat his verbis, Hoc est corpus meum, ad hoc demonstrandum? Quæ etiam verba si nihil ad signum pertinent, quomodo hic sacramentum, aut sacrum Christi corporis erit signum? An sic non est euacuare sacramentum? Vera enim sacramenta elementum habent atq; ver-

*H. B. lib.**6. cap. 8.**1. Cor. 11.**Caninum
conuiuium.**Cœna verborum triplex expositio.**Anabaptista singulares.**Cœna verba figurata.*

Panis corpus Domini sacramentaliter.

bum, institutioni sanctificationisque signi necessario adiectum. Scimus panem non esse pro nobis traditum, sed corpus Christi: verum illud nobis panis repræsentat, & de eo testificatur, ideoque corpus Christi nominatur, atque etiam illud est, sacramentaliter, seu vt isti dicunt, figuratiuè. Sic cõtra Anabaptistas Zuinglij successor. Eos enim sciendum est à Lutheranis & Zuinglianis exortos, & in eis natos, post pro perpetuo schismatum more dissentientes ab vtrisque improbatos. Cõtendit igitur Bullingerus (ne & hic à nostra farragine abeat indiscussus) Dominum vt panem accepisse, ita suis porrexisse, & his verbis, hoc est corpus meum, demonstrasse, eaque de pane intellexisse, sic vt panis Domini corpus repræsentet, hoc est, vt alibi centies exponit, significet, ac in memoriam reuocet. Sed si sacra hæc signa res repræsentant dũ-

Cene verba & aduerbia.

taxat, hoc est, signant, non etiam verè præsentant, hoc est, præsentis proponunt, faciunt, sistunt, offerunt, ostendunt, dant & exhibent, quorsum hæc in Patribus hac de re toties occurrunt cum his verbis hæc etiam aduerbia, verè, reuera, veraciter, reipsa, realiter, corporaliter, naturaliter, carnaliter, præsentialiter, personaliter, essentialiter, substantialiter, substantiuè, nedum significatiuè? Cur tanto serio ac studio nos admonent, credendum verbis Domini, nec de eis ambigendum, si signa his sanctificata & consecrata tantum significant? Id enim alioqui tam creditu facile, quàm dictu, Sic enim concionantur, Cũ de pane ipse pronunciauerit, H. E. C. M. quis audebit deinceps ambigere? Cũ idem tam asseueranter dixerit, H. E. S. M. quis vnquam dubitauerit vt dicat non eius esse sanguinem. Et eum parum dignum existimabimus, cui credamus, quòd vinum in sanguinem transmutet: & non multò magis sic eum corpus & sanguinè suum fouenda nobis dedisse, persuasum firmiter habebimus, vt ea cum omni certitudine tanquam corpus ipsius & sanguinem sumamus? Nam in specie panis dat nobis corpus suum, & in specie vini sanguinem, vt cũ sumpseris, gustes Christi corpus & sanguinem, factus vtriusque participes. Sic enim efficimur Christophori, hoc est, Christum in corporibus nostris ferentes, cũ corpus eius & sanguinem in membra nostra recipimus, sic diuinæ naturæ con-

Cyrill Hierosolymitanus catechesi 4.

Christophori.

*1. Cor. 6.
2. Petr. 1.*

in corporibus nostris ferentes, cũ corpus eius & sanguinem in membra nostra recipimus, sic diuinæ naturæ con-

fortes redditi. Quamobrem non sic hæc attendas velim, tanquam sint nudus & simplex panis, nudum & simplex vinum. *Sunt* enim Christi corpus & sanguis. Nam etiã si sensus aliud tibi renunciat, fides te confirmet. Ne iudices rem ex gustu, sed te citra vllam dubitationẽ fides certum reddat quòd sis dignus factus, qui corporis & sanguinis Christi particeps fieres. Hæc ille ante annos plus minus duodecies centũ, quem vno ore sequũtur mediã ac post ætatis scriptores. Vnde veritas ait, cum porrigeret discipulis panẽ, H. E. C. M. & nõ aliud quàm quod pro vobis tradetur: & cum calicẽ, H. E. S. M. qui pro vobis precium (in cruce) idem ipse sanguis in calice, qui & in corpore, sicut & caro, vel corpus in pane. Qui dixit in principio Fiat lux, & facta est de nihilo lux, Non potuit de pane dicere, H. E. C. M. & ita fieri efficere? Qui tacita virtute aquam vertit in vinũ, non efficacius poterat, sonãte vocaliter eadẽ virtute, vinũ in sanguinẽ suum transferre? Sacramentũ quod verẽ ac salubriter māducari posset ac bibi, cōfecit: tradensq; discipulis, ne in mysterio mysticẽ, & nõ propriẽ vel verẽ loqui putaretur, ait, Non futurũ prædico, nõ absens aliquid denũcio: sed hoc quod præsentialiter do, est corpus meũ, non figuratũ, sed verum, ipsum quod pro vobis tradetur, & c. Nã & hic locus antea citat⁹ est. Quando in manus accepit, panis erat, Sic enim dixit, Accepit panẽ, qui per illã benedictionẽ fit corp⁹ Christi, nõ significatiuẽ tãtũ, sed & substãtiuẽ. Cōsideremus verba Domini, Manducate, inquit, ex hoc omnes, hoc enim quod vobis ad manducandũ trado, est corpus meũ. Et vt certi essent q̄ reuera Christi corpus esset, signa expressit, quibus hoc dignoscere possent, q̄ hoc nõ figura tantũ corporis existeret. Nihil enim ad figurã, quod sequitur, Quod pro vobis tradetur. Nec panẽ nominavit, postquã panem benedixit, sed corpus: nec vinũ nominavit, postquam vinum benedixit, sed sanguinem. Fides ergo Catholica credit, panem qui ad consecrandũ offertur sacerdoti, per sacerdotalem benedictionẽ fieri Christi corpus substãtiuẽ, nedum significatiuẽ. Fregit panem, vt omnibus ex eo daret, & vnum omnes illos faceret, & dixit eis, Accipite (mente) & comedite (ore) hanc spiritualem escam, hoc sacramentum. Manducate quod tribuo. Sen-

Paschasius
anno 880.

Sanguis idẽ
in calice,
cruce &
corpore.

Adelina-
uius anno
1050.

Genes. 1.

Ioan. 6.

Algerus
anno 1100.

Præsentia-
lier.

Anselm.
anno 1096.

de offi. diui.

Substã-
tiuẽ.

Hervæus,
anno 1118.

*Substantia-
liter.*

*Antiberengariani.
Berengarius.*

H O C.

H I C.

Lib. 2.

epist. 3.

*Rex Anglia
et Rosensis in Lu-
theri capti-
uitate. c. 4.*

Julia Aug.

*F. Contra Oe-
colampad. ad
finem pra-
fatio. lib. 3.*

*Cena ver-
borum tri-
plex expo-
silio.*

sibus quidem exterioribus videtur esse panis, sed sensibus cognoscite mentis, quia H.E.C.M. non aliud, sed illud idem substantialiter, quod pro vobis redimendis tradetur ad mortem, & crucifigetur. Innumera sunt talia in scriptoribus eius praesertim seculi, hoc est, Antiberengarianis, quibus in Berengarium habitum tunc Ecclesiae Catholicae aduersarium, collegerunt Christum in his mysteriis aliud cepisse, aliud dedisse. Panem accepisse, corpus suum porrexisse. Quibus fauet non pronomen tantum Latinum, sed & Graecus quoque articulus. Nam cum panis utriusque linguae masculini sit generis, ait tamen Hoc est corpus meum, non Hic. Vinum quoque cum sit neutrius generis, ait tamen non hoc, sed hic est sanguis meus (quanquam in quibusdam D. Cypriani editionibus etiam legitur, Hoc est sanguis novi testamenti, qui &c.) ut ostendat articulus Christum suum ipsum corpus & sanguinem praebuisse, non panem aut vinum. Quod etiam cognati sunt recentiores similibus aliquot illustrare, Vt si quis cum semen accepisset, mox florem inde natum alteri daret, aliud accepit, aliud dedit. Julia Octauiani Caesaris filia ouum acceptum in gremio tandiu fouit donec id in pullum verteretur, & hunc nutritici donauit. Ouum igitur accepit, & pullum dedit. Valeant haec similitudines quod valere possunt Sed aduersariorum super Coenae pronominibus Latinis, & articulis Graecis rixa, catholicorum videtur esse victoria. Nam si quod Christus pronuntiabat dicens, Hoc est corpus meum, qui pronomen H O C. Hunc panem, & quidem materialē, interpretatus, & per corpus corporis Dominici veritatem accipiens, Christi axioma falsum reddiderit, ut Zuinglius & Oecolampadius robustissime solidissimeque colligunt, & Lutherum confodiunt. Et rursus si quis accipiendo corpus pro sola corporis Christi figura, falsum item eius axioma effecerit, ut Lutherus firmissime & scripturis irreuincibilibus probat, & carnis Christi in hoc sacramento veritatem atque praesentiam, contra eorum utrunque eam hinc negantem euincit, nunquid ex horum collisione aperte sequitur verissimam esse Ecclesiae sententiam, Christi nimirum corpus & sanguinem, ut his pronomibus & articulis demon-

demonstrari, ita his in sacris vera atque presentia offerri & exhiberi, dari & percipi, non verò sacra symbola rerum quas modò representant, absentium esse signa, & tam absentium, quàm abest ecclum à terra, aut etiam cœno? Nota enim est inter Bullingerum & Calvinum confessionis clausula, & iuxta eam Bezanum discordiæ Pissiaci pomum. Ad Anabaptistam ergo ut redeam, Demonstrabat Dominus in cœna corpus haud dubiè suum, nò quatenus ipsum mensæ assidebat aut assistebat, sed quatenus sub panis specie ferebat idem ipsum ipsemet manibus suis, ut ad id quod de Dauide quidam legunt, Ferebatur in manibus suis, sic exponit Augustinus, hoc quomodo posset fieri in homine, quis intelligat? Quis enim portatur in manibus suis? Manibus alienis potest portari homo, suis nemo. Quo ergo modo intelligatur in Dauide secundum literam non inuenimus, in Christo inuenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsam corpus suum, ait, hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus suis. Et paulò post, Quomodo ferebatur in manibus suis? quia cum commendaret ipsum corpus suum, & sanguinem suum, accepit in manus suas, quod norunt fideles, & ipse se portabat quodammodo, cum diceret, hoc est corpus meum. Hæc ille. Quam expositionem suam post fecerunt Algerus, Bruno, & plerique alij. Cum autem rerum hîc signatarum, tanquam presentium demonstrationem ita vrgemus, nec sic tamen signorum etiam ostensionem hinc excludimus. Nam & Scholasticorum quidam, tempore quidem penè postremus, verum multò diligentissimus, post multas multorum opinioniones recensitas, non semel resoluit hæc nomina hoc & hic, partim ad sensum, partim ad intellectum demonstrare, nec idem, sed diuersa: Sensui quidem, panis & vini species: intellectui autem, Christi corpus & sanguinem, sub illis speciebus presentia, &c. Quod partim etiam secutus est doctorum Protestantium doctissimus, & quàm reliqui collegæ ad Catholicam de rerum hîc signatarum tum presentia, tum etiam adoratione, ut in hoc antea libro audiimus, propius accedens, ita, Cum dixit Dominus, Hoc est corpus meum, H O C, duo de-

Pomum discordiæ.

1. Reg. 21.

In titulum

Psal. 33.

concione 1.

Concione 2.

Quodammodo.

Gabriel

Biel. anno

1510. super

Canonem

lectione 48.

& 52.

HOC. HIC.

Bucerus ad

D. Cœnalē.

H O C.

monstrat: sensibus quidem panē, fidei autem, & hoc præcipuè, ipsum Domini corpus, quamuis Eucharistiæ panis id ipsum naturā non sit, quod corpus Domini. Vt si quis demonstrata tinctione sacra, quod visibiliter administratur, dicat, hoc est ablutio peccatorū, similiter, *Hoc* aliud ad sensum, aliud demonstrat ad intellectum: sensui visibilem tinctionem: intellectui credenti, saluificam hominis innouationem. Et aliquantò post, *Quod* hīc demonstratur menti, & principaliter corpus Domini *identice* prædicatur. Est enim id ipsum Domini corpus. Et paulò post, Manifestum ergo Dominum hīc cum pane, vt signo sensibili, corpus suum tradere voluisse, accipiendum & manducādum inuisibiliter, eoque quod dixit, *Hoc est*, oculis quidem demonstrasse panem, menti autem corpus Domini, & id quidem præcipuè, *σωικδοκιδς* aliud ex alio dans intelligi, ex pane signo corpus Domini signatum, id scilicet quod per signum panis Dominus *verum verè* donare instituit. Sic ille de rerum hīc signatarum veritate, præsentia, demonstratione nobiscum prope sentiēs. Quærentibus ergo quid quæve & quibus hæc pronomina *HOC* & *HIC* demonstrant, respondendū, oculis carnis siue corporis, signa, hoc est, panis & vini species seu elementa, vt patres loquuntur: oculis autem mentis siue spiritus, signata, hoc est, Christi corpus & sanguinem, sed nimirum tam verè præsentia quàm signa. Et hoc est quod toties hoc opere inculcamus, vt eius esse possit quædam quasi Epitome, sacrosancta hæc mysteria duobus constare ac confici, signis vique visibilibus, & rebus inuisibilibus, ac proinde nos in his sacris res inuisibiles sub signis visibilibus adorare atque verè percipere.

Tit. 3.

Identica
prædicatio.Synecdo-
che.Verum verè
corpus.